

Bijlage B: foto's en info voorwerpen leskist

Boterspaan

Een boterspaan is een houten spatel met een handgreep en schep en werd gebruikt om boter mee te scheppen. Boter werd pas vanaf de zestiende eeuw gegeten, daarvoor werd van boter zalf gemaakt. De ribbels op de schep zorgden ervoor dat de boter makkelijker van de spaan kwam en niet bleef kleven.

Boterhandel in Zoetermeer

Zoetermeer was begin vorige eeuw bekend door de handel in boter, kaas en eieren. Rond 1935 waren er wel 60 boterboeren.

Zoetermeer kreeg daarom de naam: Boterdorp. Koelkasten bestonden nog niet, dus verkocht men de kaas, boter en eieren vers aan de deur.

Foto: Een vijftal boterboeren rond 1910. (Geheugen van Zoetermeer: foto H157)

Bijlage B: foto's en info voorwerpen leskist

Les 1 | De kist op zolder
Groep 1 & 2 | Vroeger en nu
Erfgoed

Leitje (en griffel)

Een leitje is een schrijfplankje van lei (steen). Waar je met een griffel (staafje van zachte steen), vaak leisteel, op kunt schrijven. Een groot voordeel: wat je schrijft kun je met een natte spons weer uitwissen en na het drogen kun je het leitje weer opnieuw gebruiken.

Onderwijs in Zoetermeer: Eerst gingen alleen jongens naar school, want meisjes hoefden niets te leren. Dat vond met toen, nu gelukkig niet meer. Er is een gevelsteen bewaard van de eerste school in Zoetermeer met het jaartal 1611. Schoolmeesters gaven toen niet alleen maar les, maar waren vaak ook klokkenluider, doodgraver en koster (ze regelde alles voor de kerk). Kinderen van arme gezinnen bleven in de zomer vaak thuis, dan moesten ze werken op het land. In de Dorpsstraat stonden nog twee scholen: School met de bijbel, Dorpsstraat 99 en de meisjesschool, Dorpsstraat 114. Nu worden deze gebouwen voor andere dingen gebruikt.

*Foto: Schoolklas met meester Nieuwenhuijsen tussen 1925-1935.
(Geheugen van Zoetermeer: foto 0777)*

Bijlage B: foto's en info voorwerpen leskist

Koekjestrommel

Een koekjestrommel kun je steeds weer opnieuw en houden de koekjes wat langer vers. Vaak zijn ze gemaakt van blik, dit was een belangrijke uitvinding in de 19de eeuw. In blik kun je voedsel namelijk langer bewaren. Tegenwoordig verpakken we ons eten op veel verschillende manieren. Nog steeds in blik, maar ook in plastic en karton.

Bakkerijen in Zoetermeer

Op de foto zie je koekblikken van de koekjesfabriek De Duif, achter Dorpsstraat nr. 70. Arie van Holst, eigenaar van koek- en banketfabriek De Duif, bedacht het recept voor een uniek koekje: het 'Wilhelmientje'. De fabriek bestaat niet meer en het recept is verdwenen. Dus zullen we nooit weten hoe het koekje smaakt. Misschien kennen jullie wel Bakker Jongerius. Wist je dat Bakker Jongerius al meer dan 100 jaar bestaat in Zoetermeer? En wat heel bijzonder is, de vierde generatie staat nu in de bakkerij. Piet Jongerius begon in 1901 de bakkerij, hij was de vader van de opa van Daphne Jongerius.

Foto: Hr. Arie van Holst en bode Jacob van der Spek met trommels met koek van koekfabriek De Duif tussen 1950-1960. Hierin werden ook wel Willemientjes verpakt. De koek- en banketfabriek De Duif was gevestigd achter Dorpsstraat nr. 70. (Geheugen van Zoetermeer: foto J66)

Bijlage B: foto's en info voorwerpen leskist

Les 1 | De kist op zolder
Groep 1 & 2 | Vroeger en nu
Erfgoed

Klompen

Je hebt ze in allerlei soorten, maten, vormen en materialen. Zo zijn er bijvoorbeeld speciale klompen voor turfstekers: de veenklompen. Deze zijn plat en hebben een vierkante neus. Zoek het maar eens op. Elke klompenmaker had zijn eigen model, kleur en versiering. In 1950 had bijna iedereen wel een paar klompen en liep daar dagelijks op, zoals nu iedereen op sneakers loopt.

Boeren in Zoetermeer

De bodem van Zoetermeer bestond in de middeleeuwen uit een dikke laag veen. Door slootjes te graven kon het water weglopen en kon het land gebruikt worden voor landbouw. Zoetermeer zag er vroeger er dan ook heel anders uit. Je had het oude dorp en daaromheen weilanden en boerenbedrijven. Om het land te bewerken hadden de boeren stevige paarden nodig; om de ploeg te trekken, maar ook om met het rijtuig naar de kerk te gaan. Om goede paarden te kopen gingen ze op de derde woensdag in augustus naar de Paardenmarkt in de Dorpsstraat.

*Foto: Een venter met transportbakfiets met allerlei soorten en maten klompen uit 1910.
(Geheugen van Zoetermeer: foto Q245)*

Bijlage B: foto's en info voorwerpen leskist

Knijpkat

Een knijpkat is een zaklantaarn zonder batterijen. Door te knijpen wek je stroom op en gaat het lampje branden. In de Tweede Wereldoorlog was dit een populair ding. Je mocht geen licht branden en ook de straatlantaarns waren uit, het was dus overal erg donker. Weet je waarom het een knijpkat heet? Een knijpkat kon klinken als een jankende kat, die geknepen wordt.

Tweede Wereldoorlog in Zoetermeer

Op foto 2 zie je de Junker 52, een Duits vliegtuig. Het vliegtuig maakte op 10 mei 1940 een noodlanding in Pijnacker. De wapens werden door Nederlandse militairen in Zoetermeer in beslag genomen en verstoep. De soldaat op de foto heet Aarts. In 1945 maakte nog een vliegtuig inde buurt een noodlanding , dat was een Engels vliegtuig. De negen bemanningsleden sloegen op de vlucht, waaronder de Amerikaanse soldaat John McCormick. Vier mannen werden gevangen genomen. John kon ontsnappen en ging bij het verzet. Helaas overleed hij op 23jarige leeftijd tijdens een gevecht met de Duitsers.

*Foto 2: Een Duits vliegtuig, een Junker 52, maakte op 10 mei 1940 een noodlanding bij de Katwijkerlaan in Pijnacker.
(Geheugen van Zoetermeer: foto G218)*

Bijlage B: foto's en info voorwerpen leskist

Les 1 | De kist op zolder
Groep 1 & 2 | Vroeger en nu
Erfgoed

> Cultuur
en Techniek
op School
Zoetermeer

Knijpkat

Een knijpkat is een zaklantaarn zonder batterijen. Door te knijpen wek je stroom op en gaat het lampje branden. In de Tweede Wereldoorlog was dit een populair ding. Je mocht geen licht branden en ook de straatlantaarns waren uit, het was dus overal erg donker. Weet je waarom het een knijpkat heet? Een knijpkat kon klinken als een jankende kat, die geknepen wordt.

Tweede Wereldoorlog in Zoetermeer:

Op foto 1 zie je J. van der Spek met koptelefoon, die illegale berichten van Radio Oranje ontvangt. De radio wordt aangedreven door een fietsdynamo, door de trapper rond te draaien. Radio Oranje zond uit vanuit Engeland. Daar zat de koningin en de gevluchte Nederlandse regering. De mensen luisterden stiekem naar Radio Oranje voor geheime boodschappen en troostende woorden van de koningin.

Foto 1: In scène gezette foto uit 1945 waarbij J. van der Spek illegale berichten van Radio Oranje ontvangt op een radio aangedreven door een fietsdynamo. (Geheugen van Zoetermeer: foto P6002)

Bijlage B: foto's en info voorwerpen leskist

Handmixer

Een mixer of klopper wordt gebruikt om vloeibare stoffen te mengen, zoals pannenkoekendeeg. Je kunt er ook slagroom mee opkloppen. Dit is misschien een soort klopper dat je niet kent. Door aan de hendel te draaien, bewegen de kloppers. Tegenwoordig gebruiken we bijna allemaal de elektrische mixers.

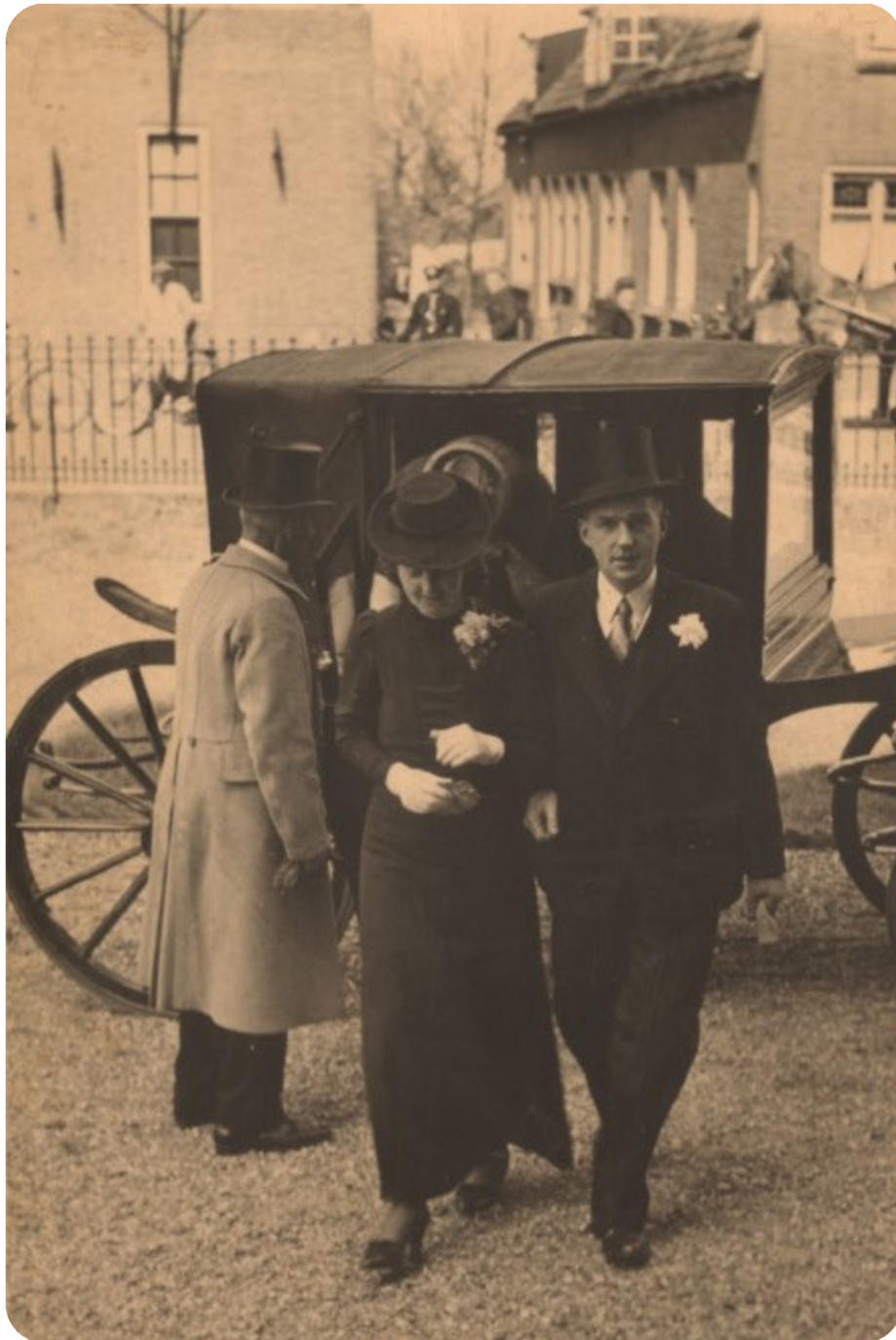
New-town Zoetermeer

In de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw werd het dorp Zoetermeer, New-Town Zoetermeer. Den Haag groeide zo hard, dat er nieuwe woningen nodig waren. De Gemeente Zoetermeer moest meehelpen om de woningnood in Gemeente Den-Haag op te lossen. Er werden plannen gemaakt voor hoge flatgebouwen in de Palensteinsepolder en Driemanspolder. Dit werd toen als modern gezien. In deze huizen kwamen ook 'moderne' keukens. Steeds meer mensen konden moderne apparaten kopen, zoals moderne koelkasten, wasmachines, naaimachines en elektrische keukenapparatuur.

*Foto: Nationaal Archief: Fotocollectie Van de Poll, CC BY 4.0.
(<https://geschiedenisvanzuidholland.nl/verhalen/verhalen/huisvrouw-zijn-was-vakwerk/>)*

Bijlage B: foto's en info voorwerpen leskist

Hoeden

Hoeden, je hebt ze in alle soorten en maten, hoeden voor vrouwen en hoeden voor mannen, groot en klein, met en zonder rand, sober en versierd. Een hoed kun je dragen om je hoofd te beschermen, of om er nog mooier uit te zien, als hoofdbedekking in kerken, voor status of om te laten zien bij welke groep mensen je wil horen (identiteit).

Religie in Zoetermeer

De oudste kerk in Zoetermeer is de Oude Kerk en gebouwd in de 18de eeuw (1785), maar de kerktoren is nog ouder. Deze is gebouwd in 1642. De huidige Nicolaaskerk is de derde kerk op deze plek en gebouwd in de 19de eeuw. Vroeger waren de meeste mensen in Nederland of Rooms-Katholiek of Protestants. Op zondag ging je naar de kerk. Dan droeg je je beste kleding en een hoed. De mannen deden hun hoed af in de kerk, de vrouw mocht dat niet. Hun hoofd moest bedekt blijven.

Foto: Willem van Dorp en zijn vrouw (Tine) Catharina van Dorp-Vis in 1935 op weg naar de huwelijksvoltrekking in de Oude Kerk. (Geheugen van Zoetermeer: foto Q2548)

Bijlage B: foto's en info voorwerpen leskist

Les 1 | De kist op zolder
Groep 1 & 2 | Vroeger en nu
Erfgoed

Telefoon

Een telefoon is uitgevonden in de 19de eeuw en wordt gebruikt om te bellen. Het woord telefoon betekent: ver geluid. Je kunt elkaar spreken, zonder op dezelfde plaats te zijn.

Dit is een telefoon met een draaischijf en een snoer. Deze telefoons zien we al een poosje niet meer. Nu hebben de meeste mensen een mobieltje. Heb je een Smartphone, dan kun je veel meer dan alleen maar bellen.

Communicatie in Zoetermeer

Hier zie je Arie van Holst, eigenaar van koek- en banketfabriek De Duif, in 1954 aan de telefoon. Je kunt natuurlijk even bij de bakker langslopen, maar als je snel een bestelling wil plaatsen is de telefoon wel makkelijk. Nu hebben vee mensen een mobiel telefoon. Het nummer begint dan met 06. Vroeger had je alleen vaste lijnen en elk dorp of stad had een eigen netnummer. Zoetermeer had bijvoorbeeld tussen 1950-1958 het netnummer: 01790. Dit nummer moest je eerst draaien, daarna kwam het persoonlijke nummer. Nu is het netnummer: 079.

Foto: Arie van Holst, eigenaar van koek- en banketfabriek De Duif achter Dorpsstraat nr. 70, aan de telefoon in 1945. (Geheugen van Zoetermeer: foto AW-4961)

Bijlage B: foto's en info voorwerpen leskist

Les 1 | De kist op zolder
Groep 1 & 2 | Vroeger en nu
Erfgoed

Wapen van Zoetermeer

De waterlelie is de officiële ambassadeurssoort (symbool) van Zoetermeer. Waterlelies worden ook wel meerbloemen genoemd. Dit is een oude naam voor de waterlelie. Heel logisch eigenlijk. Bloemen die drijven op het meer (water), meerbloemen. De naam Zoetermeer: dorp aan een meer met zoet water. De band met water zie je dus terug in het wapen van Zoetermeer. Op het wapen zie je de Meerbloem (of waterlelie). Het wapen is in de loop van de tijd een beetje veranderd. Op het oude wapen uit 1816 (200 jaar geleden) zie je zwierige bloemen. Het wapen is vernieuwd in 1935, toen werden de twee dorpen Zoetermeer en Zegwaard samengevoegd. Op het nieuwe wapen staan bloemen met rechte stelen.

Gemeente Zoetermeer

In 1935 worden de twee aparte dorpen Zegwaard en Zoetermeer één gemeente. De grens tussen Zegwaard en Zoetermeer liep midden over de Delftse- en Leidsewallen. De Oude Kerk stond op de grens! Weet je waarom er gekozen is voor de naam Zoetermeer en niet voor Zegwaard? De maatschappij Nutricia was toen ook al een bekende naam in de hele wereld. Nutricia stond eigenlijk in Zegwaard, maar noemde Zoetermeer als vestigingsplaats. Daarom is gekozen voor de 'bekende' naam Zoetermeer.

Foto 2: Verregende Koninginnedag in 2010, terwijl Scouting Zoetermeer de Nederlandse vlag hijst. Op de achtergrond zie je de geel-blauwe vlag van Zoetermeer. (Geheugen van Zoetermeer: foto TH0000001164)

Bijlage B: foto's en info voorwerpen leskist

Les 1 | De kist op zolder
Groep 1 & 2 | Vroeger en nu
Erfgoed

Wapen van Zoetermeer

De waterlelie is de officiële ambassadeurssoort (symbool) van Zoetermeer. Waterlelies worden ook wel meerbloemen genoemd. Dit is een oude naam voor de waterlelie. Heel logisch eigenlijk. Bloemen die drijven op het meer (water), meerbloemen. De naam Zoetermeer: dorp aan een meer met zoet water. De band met water zie je dus terug in het wapen van Zoetermeer. Op het wapen zie je de Meerbloem (of waterlelie). Het wapen is in de loop van de tijd een beetje veranderd. Op het oude wapen uit 1816 (200 jaar geleden) zie je zwierige bloemen. Het wapen is vernieuwd in 1935, toen werden de twee dorpen Zoetermeer en Zegwaard samengevoegd. Op het nieuwe wapen staan bloemen met rechte stelen.

Gemeente Zoetermeer

In 1935 worden de twee aparte dorpen Zegwaard en Zoetermeer één gemeente. De grens tussen Zegwaard en Zoetermeer liep midden over de Delftse- en Leidsewallen. De Oude Kerk stond op de grens! Weet je waarom er gekozen is voor de naam Zoetermeer en niet voor Zegwaard? De maatschappij Nutricia was toen ook al een bekende naam in de hele wereld. Nutricia stond eigenlijk in Zegwaard, maar noemde Zoetermeer als vestigingsplaats. Daarom is gekozen voor de 'bekende' naam Zoetermeer.

*Foto 1: Vogelvluchtfoto van de Dorpsstraat met o.a. Oude Kerk, Nicolaaskerk, Brinkersfabriek uit 1965.
(Geheugen van Zoetermeer: foto GF 0647)*

